

โครงการฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งทะเล จังหวัดปัตตานีและนราธิวาส

โดย
รวีวรรณ เสียดทอง

การดำเนินโครงการฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่ง
ทะเลจังหวัดปัตตานี และจังหวัดนราธิวาส
ทำให้ราษฎรในพื้นที่โครงการได้รับประโยชน์
จากโครงการหลายด้าน

ปัจจุบัน ทรัพยากรประมงในพื้นที่ชายฝั่งทะเลของ
ประเทศไทย มีจำนวนลดลงเป็นอันมาก ซึ่งปัญหานี้
ได้สร้างความเดือดร้อนให้กับชาวประมงชายฝั่งที่ใช้เรือเล็กในการ
จับปลา เพราะรายได้ที่เคยได้รับการทำประมงนั้นลดลง ทำให้
คุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชาวประมงไทยไม่ดีเท่าที่ควร

สภาพปัญหา

บริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเลของจังหวัดปัตตานี และจังหวัดนราธิวาส ก็มีสภาพปัญหาเช่นเดียวกัน ทรัพยากรประมงบริเวณนั้นได้เสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว เนื่องมาจากการทำประมงมากเกินไป การผลิตของทรัพยากรธรรมชาติ บริเวณแหล่งประมงโดยเฉพาะพื้นที่ชายฝั่งทะเลระยะ 3,000 เมตร มีการทำประมงไม่เลือกชนิดของสัตว์น้ำ และใช้เครื่องมือจับสัตว์น้ำที่ผิดกฎหมาย เช่น การทำประมงด้วยเครื่องมือ อวนรุน อวนลาก เป็นต้น ทำให้สัตว์น้ำถูกจับก่อนวัยอันเหมาะสม และสร้างความเสียหายให้กับระบบนิเวศทางทะเล ทำลายที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำตัวอ่อนและพื้นที่วางไข่ ทำให้ไม่มีโอกาสขยายแพร่พันธุ์ได้อีกต่อไป

นอกจากนี้ ลักษณะพื้นที่ทะเลของจังหวัดปัตตานี และนราธิวาสยังเป็นทะเลเปิด ที่ขาดระบบนิเวศที่เหมาะสมต่อการแพร่ขยายพันธุ์ของสัตว์น้ำ เช่น แนวปะการัง ชายฝั่งทะเลและแหล่งน้ำภายในบึง ก็ปราศจากระบบนิเวศที่เอื้ออำนวยต่อการขยายพันธุ์และการเลี้ยงตัวอ่อนของสัตว์น้ำ เช่น ป่าชายเลน พื้นที่ชุ่มน้ำ และหญ้าทะเล

ด้วยพระมหากรุณาธิคุณแห่งมหากษัตริย์ไทย

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ราษฎรบ้านละเวง อำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี จึงได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานความช่วยเหลือจากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ให้ทรงพิจารณาช่วยฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์น้ำ เนื่องจากปัจจุบันสัตว์น้ำได้มีจำนวนลดลงเป็นอันมาก โดยที่ราษฎรได้กราบบังคับทูลว่ายินดีที่จะร่วมกันดำเนินการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ พร้อมร่วมกันบริจาคทรัพย์เพื่อดำเนินโครงการด้วย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริ แนะนำสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถให้จัดประชุมหารือผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องทางด้านต่างๆ เพื่อจัดตั้งโครงการ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ให้จัดประชุมหารือผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องทางด้านต่างๆ เพื่อจัดตั้งโครงการฯ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระบรม

โอรสอริราช สยามมกุฎราชกุมาร และคณะผู้เชี่ยวชาญ จึงได้ประชุมหารือเพื่อร่างโครงการฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งทะเลปี พ.ศ. 2544 โดยในการนี้ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานคำแนะนำว่า สมควรที่จะจัดให้มีสถานีวิจัยและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำขึ้น เพื่อเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำปล่อยลงสู่ทะเล เพื่อเป็นการฟื้นฟูธรรมชาติ และเพื่อทำหน้าที่ฝึกอบรมราษฎรซึ่งอยู่บริเวณใกล้เคียง ให้มีความรู้ในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ โดยทรงเร่งรัดให้รีบดำเนินการโดยเร่งด่วน

วัตถุประสงค์ในการดำเนินการโครงการ

การดำเนินการโครงการดังกล่าวจึงมีวัตถุประสงค์หลักที่สำคัญคือ

1. เพื่อพระราชทานความช่วยเหลือแก่ราษฎรในเขตพื้นที่ชายฝั่งทะเลจังหวัดปัตตานี และนราธิวาส
2. เพื่อฟื้นฟูระบบนิเวศและที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำบริเวณชายฝั่งทะเล ตลอดจนบริเวณแหล่งน้ำภายใน lagoon ที่เชื่อมโยงกับชายฝั่งทะเลของจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส ได้แก่ การฟื้นฟูป่าชายเลน พื้นที่ชุ่มน้ำ และแนวหญ้าทะเล
3. เพื่อเพิ่มผลผลิตสัตว์น้ำโดยการเพาะพันธุ์สัตว์น้ำชนิดต่างๆ ที่เหมาะสมปล่อยลงสู่ชายฝั่ง

ทะเล และแหล่งน้ำภายในเพื่อให้การแพร่ขยายพันธุ์ตามธรรมชาติ

4. เพื่อสร้างแนวปะการังเทียมและซังให้เป็นที่อยู่อาศัยและหลบภัยของสัตว์น้ำ และเป็นแหล่งทำประมงพื้นบ้านที่อนุญาตให้ใช้เครื่องมือประมงบางชนิดทำประมงได้

5. เพื่อเผยแพร่ความรู้การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และการทำประมงในเชิงอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ รวมถึงการแปรรูปสัตว์น้ำให้แก่ชาวประมงและผู้สนใจในพื้นที่

โดยโครงการฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งทะเลจังหวัดปัตตานีและจังหวัดนราธิวาส มีเป้าหมายการดำเนินงานที่สำคัญคือ เพื่อให้ครัวเรือนประมงทะเลชายฝั่งพื้นบ้านในเขตปัตตานี และจังหวัดนราธิวาส ประกอบด้วย 8 อำเภอ 61 หมู่บ้าน ประมาณ 7,900 ครัวเรือน ได้แก่ อำเภอปะนาเระ อำเภอหนองจิก อำเภอไม้แก่น อำเภอยะหริ่ง อำเภอสายบุรี อำเภอเมืองปัตตานี ซึ่งอยู่ในเขต จ.ปัตตานี และอำเภอตากใบ อำเภอเมืองนราธิวาส ในเขต จ.นราธิวาส มีรายได้เพิ่มขึ้นและมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น พร้อมกับฟื้นฟูระบบนิเวศชายฝั่งทะเล เช่น ป่าชายเลน แนวหญ้าทะเล และพื้นที่ชุ่มน้ำ ในเขตจังหวัดปัตตานี และนราธิวาสจำนวนไม่ต่ำกว่า 500,000 ไร่ ให้มีศักยภาพเป็นแหล่งเพิ่มผลผลิตสัตว์น้ำตามธรรมชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังเป็นการสร้างแหล่งอาศัยของสัตว์น้ำทะเลหรือปะการังเทียมให้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำและแหล่งทำการประมงชายฝั่งไม่น้อยกว่า 100 ตารางกิโลเมตร

นอกจากนี้ยังมีเป้าหมายเพื่อจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งทะเลในเขตจังหวัดปัตตานี และจังหวัดนราธิวาส โดยให้ชาวประมงและประชาชนในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการในพื้นที่ที่มอบหมาย รวมไปถึงเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในบริเวณแหล่งประมงให้นักท่องเที่ยวได้ดำน้ำดูปะการัง ตกปลา เพื่อให้ชาวประมงมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการให้เช่าเหมาเรือ การนำเที่ยว การขายของที่ระลึก และผลิตภัณฑ์ประมงอีกด้วย

การดำเนินการโครงการฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งทะเล

ขั้นตอนในการดำเนินโครงการฯ เริ่มจากการคัดเลือกพื้นที่ดำเนินการหรือหมู่บ้านเป้าหมาย โดยการให้ราษฎรชาวประมง ร้องขอความช่วยเหลือ โดยผ่านความเห็นชอบจากองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตพื้นที่นั้นๆ และผ่านการเสนอของบประมาณของจังหวัด ส่วนในการกำหนดจุดพื้นที่วางปะการังเทียมนั้นต้องได้รับความเห็นชอบจากราษฎรและชาวประมงในพื้นที่ อบรม ตลอดจนส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น กองทัพเรือ กรมเจ้าท่า กรมประมง เป็นต้น

สำหรับการเพิ่มผลผลิตสัตว์น้ำนั้นได้กำหนดให้จัดตั้งสถานีวิจัยและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำทะเลชนิด

ที่เหมาะสม เพื่อเพาะขยายพันธุ์ เช่น ปลาทะเล ปลาน้ำกร่อย กุ้ง ปู และหอย เป็นต้น นอกจากนี้ยังให้ดำเนินการปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำที่ผลิตได้จากสถานีวิจัยและเพาะเลี้ยงสัตว์ทะเลและจากหน่วยเพาะพันธุ์สัตว์น้ำต่างๆ ของกรมประมงในพื้นที่ที่ดำเนินการ ได้แก่ บริเวณที่วางปะการังเทียม บริเวณพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการแพร่ขยายพันธุ์สัตว์น้ำ ตลอดจนติดตามและประเมินผลการเพิ่มผลผลิตของสัตว์น้ำ

ด้านการฟื้นฟูระบบนิเวศสัตว์น้ำ ได้ดำเนินการจัดสร้างและปล่อยปะการังเทียมชนิดต่างๆ เช่น แท่งคอนกริต ท่อระบายน้ำ ซากเรือ ยางรถยนต์ ซัง ตามความเหมาะสมของระดับความลึกของน้ำทะเล และทำการฟื้นฟูระบบนิเวศชายฝั่งโดยการปลูกป่าชายเลน ป่าชุ่มน้ำ หญ้าทะเล และเปิดช่อง

ระบายน้ำถาวรของแหล่งน้ำภายในบึง เพื่อให้มีน้ำ
ถ่ายเทได้ตลอดปี รวมไปถึงการเบี่ยงเบนทางน้ำ
จากพรุหรือน้ำเสียจากเมืองไม่ให้ระบายลงสู่แม่น้ำ
ภายในบึงได้

ในส่วนของจัดการทรัพยากรประมง
ได้กำหนดแนวเขต 3,000 เมตร จากชายฝั่งไม่ให้
เรืออวนลาก เรืออวนรุน เข้ามาทำประมง และ
กำหนดแนวเขต 10 กิโลเมตร จากชายฝั่งไม่ให้เรือ
ปั่นไฟเข้ามาทำประมงโดยเด็ดขาด และให้เปลี่ยน
เครื่องมือประมงจากอวนลอยไหลมาเป็นเครื่องมือ
ประจำที่เรืออวนติดแทน จัดตั้งกลุ่มชาวประมงให้
ทุกหมู่บ้านเพื่อให้มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร
ประมง ปรับปรุงกฎหมายเพื่อให้เกิดกติกาที่เป็นธรรม

และเหมาะสมต่อทรัพยากรประมงในพื้นที่ ตลอดจน
สภาพเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งกำหนดให้หน่วย
อนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ ออกลาดตระเวนในแหล่ง
ประมงเพื่อให้การทำประมงในเขตพื้นที่อยู่ในกรอบ
ของกฎหมายและกติกาที่กำหนด โดยมอบหมาย
ให้กรมประมงและกรมนาวิโยธิน ค่ายจุฬารักษ์
เป็นผู้ดำเนินการ

นอกจากนั้น ยังได้ดำเนินการเปิดสันทราย
ร่องน้ำ เปิดแนวสันทรายเพื่อให้ น้ำทะเลสามารถ
ไหลเวียนเข้าออกในแหล่งน้ำภายในให้ได้ตลอดทั้งปี
และเบี่ยงเบนน้ำเสียมิให้ไหลลงสู่แหล่งน้ำ

กลับคืนสู่ความอุดมสมบูรณ์

ภายหลังจากการดำเนินโครงการฟื้นฟู
ทรัพยากรชายฝั่งทะเลจังหวัดปัตตานีและจังหวัด

นราธิวาสแล้วทำให้ราษฎรในพื้นที่โครงการได้รับ
ประโยชน์จากโครงการหลายด้าน ทั้งยังได้สร้างชีวิต
ความเป็นอยู่ของชาวประมงที่อยู่บริเวณนั้นให้ดีขึ้น
ซึ่งราษฎรในพื้นที่หลายคนได้กล่าวถึงประโยชน์ที่
ได้รับจากโครงการนี้ ด้วยความซาบซึ้งในพระ
มหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรม
ราชินีนาถ ดังนี้

นายบือราเฮง ซึลอล ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่าย
รักษาความสงบ ได้กล่าวถึงประโยชน์ของโครงการ
นี้ว่า “ผมอาศัยอยู่ที่หมู่บ้านท่าช้าง มานานกว่า 30
ปีแล้ว และทำอาชีพประมงมาตั้งแต่เด็ก ทุกวันนี้ก็
ยังทำอาชีพประมงอยู่ ทำอวนลอยออกไปจากฝั่ง
ประมาณ 3,000 เมตร มีรายได้เฉลี่ย 200-300
บาทต่อวัน ภายหลังจากเข้าร่วมกับโครงการแล้วก็มี
รายได้เพิ่มขึ้นเล็กน้อย แต่ก็เพียงพอส่งลูกให้เรียน
ได้ โครงการฯ นี้ดี เพราะช่วยรักษาทรัพยากรสัตว์น้ำ
ทำให้มีสัตว์น้ำให้จับได้มากขึ้น อย่างไรก็ตามก็มี
เรื่องอยากให้ทางราชการช่วยเหลือ คืออยากให้ช่วย
เปิดร่องน้ำออกไปทะเล โดยให้กันทรายออกไป
เวลาออกไปทำประมงต้องลากเรือออกไประยะทาง
ไกล และจะได้ช่วยระบายน้ำลงทะเลเวลาฝน
ตกหนักครับ”

เมื่อถามถึงความรู้สึกที่ได้รับพระราชทาน
ความช่วยเหลือจากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรม
ราชินีนาถ คุณบือราเฮง ตอบว่า “ดีใจมากที่สมเด็จพระ
ราชินีพระราชทานลูกปลากระพงให้นำมาเลี้ยง
นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างสูง และในโอกาส
ที่พระองค์ทรงมีพระชนมายุ 70 พรรษา ขอให้
พระองค์ทรงมีพระชนมายุยืนยาวตลอดไป”

นายรุติง มะเกะ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่าย
ปกครอง อายุ 42 ปี ได้กล่าวถึงโครงการนี้ว่า
“ผมอยู่ในพื้นที่มาตั้งแต่เกิด ทำอาชีพประมง มีรายได้
วันละ 200-300 บาท และยังรับซื้อเศษเหล็กเก่าด้วย
เมื่อมีโครงการนี้เข้ามาทำให้สภาพความเป็นอยู่ดีขึ้น
มีรายได้วันหนึ่งประมาณ 400-500 บาท สมัยก่อน
ยังไม่มีโครงการฯ อวนรุน อวนลาก เข้ามาจับปลา
ใกล้ชายฝั่ง ปะการังก็หมดไป เมื่อมีโครงการฯ ก็ห้าม
อวนรุน อวนลากเข้ามาจับปลาในระยะ 3,000 เมตร
จากชายฝั่ง ทำให้สัตว์ทะเลเพิ่มขึ้น มีปะการัง ปลา
ก็เข้ามาอยู่มากขึ้น ชาวบ้านออกไปตกปลาแค่ 3,000

เมตร เอาวนลอยไปลอยก็ได้ ซึ่งกรมประมงก็ได้เข้ามาชี้แจงให้ความรู้ในการทำประมง และมีกฎหมายห้ามอวนรุน อวนลากเข้ามาหาปลา ชาวบ้านก็ตั้งใจมาก”

นอกจากนี้คุณรุติง ได้กล่าวถึงความรู้สึกสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณว่า “รู้สึกดีใจที่สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ ทรงให้ความช่วยเหลือในเรื่องการเลี้ยงปลากระพง ซึ่งขณะนี้ผมเป็นสมาชิกผู้เลี้ยงปลากระพง พระองค์ทรงแจกลูกปลากระพงให้ ผมเองยังคงส่งปลากระพงไปถวายสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ ที่พระตำหนักด้วย นอกจากนี้พระองค์ยังได้ทรงช่วยเหลือโดยการให้ทุนการศึกษาแก่ลูกผมด้วย ในวโรกาสที่พระองค์ทรงมีพระชนมายุ 70 พรรษา ผมขอถวายพระพรให้พระองค์ทรงอยู่กับชาวไทยตลอดไป ทรงมีพระสุขภาพพลานามัยแข็งแรง ถ้าเป็นไปได้ผมก็อยาก จะเข้าเฝ้าทุกปีครับ”

นายวีระ มะ อายุ 30 ปี เป็นชาวบ้าน ต.ดอนทราย อ.ไม้แก่น จ.ปัตตานี โดยกำเนิด ได้พูดถึงโครงการฯ นี้ว่า “ก่อนที่จะเข้ามาอยู่ในโครงการฯ นี้ ผมประกอบอาชีพประมงเลี้ยงปลากระพงประมาณ 600-700 ตัว เมื่อเข้ามาอยู่ในโครงการก็ได้ช่วยทำปะการังเทียมมา 2 ปีแล้ว โครงการนี้ทำให้ชายฝั่งมีปลามากขึ้น เพราะเมื่อมีปะการังเทียมก็ทำให้ปลาที่วางไข่ลูกปลาก็มีมากขึ้นกว่าในสมัยก่อน ซึ่งชาวประมงมักจะใช้อวนลากจับปลา ทำให้ปลาเล็กปลาน้อยถูกจับไปหมดไม่มีลูกปลาเลย ปัจจุบันนี้ดีขึ้น ผมสามารถซื้อเรือเพื่อทำประมงได้อีก 1 ลำ ราคาประมาณ 50,000 บาทครับ”

“...ผมดีใจมากที่สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ พระราชทานความช่วยเหลือ

ทำให้ผมและครอบครัวมีชีวิตที่ดีขึ้น และในวโรกาสที่พระองค์ทรงมีพระชนมายุ 70 พรรษา ผมขอถวายพระพรขอให้ทรงพระเจริญ ทรงมีพระชนมายุยืนยืนนาน และทรงมีพระสุขภาพแข็งแรง ครับ”

นายอายุ โต๊ะแข็ง อายุ 39 ปี ชาวประมง ต.ดอนทราย อ.ไม้แก่น จ.ปัตตานี เป็นชาวบ้านพื้นเพเดิมอยู่ที่นี้ตั้งแต่เกิด และประกอบอาชีพประมงชายฝั่งมาโดยตลอด คุณอายุ ได้เล่าถึงชีวิตความเป็นอยู่เมื่อมีโครงการฯ นี้ว่า “โครงการฯ นี้มีประโยชน์กับชาวบ้านมาก ทำให้มีรายได้ และความเป็นอยู่ดีขึ้นกว่าเดิม ในสมัยก่อนมีเรืออวนลาก อวนรุน เข้ามาจับปลาใกล้ชายฝั่ง ทำให้ชาวประมงที่ใช้เรือเล็กอย่างผมจับปลาไม่ได้ ตอนนี้ห้ามเรือพวกนั้นเข้ามาจับ ทำให้พวกผมจับปลาได้มากขึ้น และโครงการที่ปะการังเทียมก็มีประโยชน์กับชาวบ้านมากด้วย ทำให้ปลามีที่อาศัย ตอนนี้ภรรยาของผมก็เป็นสมาชิกโครงการศิลปาชีพด้วยครับ”

“ผมซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงมีต่อประชาชนคือ การช่วยเหลือของพระองค์ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัวผมดีขึ้นมาก และพระองค์ยังทรงสร้างความเจริญให้ประชาชนมีอาชีพที่ดี ในวโรกาสที่พระองค์ท่านทรงมีพระชนมายุ 70 พรรษา ผมขอถวายพระพรขอให้พระองค์ทรงมีพระชนมายุยืนยืนนานครับ”

โครงการฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งทะเลจังหวัดปัตตานี และจังหวัดนราธิวาสนั้น เป็นตัวอย่างหนึ่งของโครงการในพระราชดำริที่ช่วยฟื้นฟูทรัพยากรประมง และสภาพแวดล้อมชายฝั่งทะเลให้ฟื้นคืนความอุดมสมบูรณ์ ทำให้ชาวประมงชายฝั่งในพื้นที่ของโครงการมีอาชีพและรายได้เพิ่มขึ้น ทั้งยังช่วยเสริมสร้างความสามัคคีของคนในพื้นที่กับหน่วยงานราชการให้ร่วมกันแก้ไขปัญหาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมให้เบาบางลง พร้อมกับช่วยปลุกจิตสำนึกของคนในพื้นที่ให้ร่วมมืออนุรักษ์ ฟื้นฟู และใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด ..นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอันใหญ่หลวงที่สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ ทรงมีต่อพสกนิกรของพระองค์

